

DANICA.

CERKVEN ČASOPIS ZA SLOVENSKE POKRAJINE.

VII. nedelja po Binkoštih.

Vsako drevo, katero ne donša dobrega sadu, bo posekano in vrženo v ogenj. (Matej 7.)

Kakor glas mogočnega gromu nam doni na ušesa objordanskega pridigarja grozilo. „Storite torej vreden sad pokore . . . Zakaj sekira je že nastavljena drevesom na korenino. Vsako drevo, katero ne donša dobrega sadu, bo posekano in vrženo v ogenj.“ (Mat. 3, 8—10.) — In prav tisto besedo govori v današnjem sv. evangeliju sam naš Gospod, ko pravi: „Vsako drevo, katero ne donša dobrega sadu, bo posekano in vrženo v ogenj.“ (Mat. 7, 19.)

A, dragi, ne le samo besede naj nam bodo v ustih. Ne zadošča namreč perje in cvet; nego tudi sadu dejanja je treba, da nam ne bo grozila drevesova osoda, ki je brez sadu ter se zato poseka in vrže v ogenj.

V ta namen premislimo danes Gospodovo priliko o drevesu in o človeku.

*

Rimljanom šega je bila ta, da so stariši ob detetovem rojstvu zasadili drevo, ki naj je potem ob enem rastlo z novorojencem. Oba — novorojenec in drevo — oba naj dojdeta do cvetú in sadú.

Vsekako je zanimiva ta prispodoba drevesa s človekom. — Akopram so po svojem bitju živali bliže človeku nego rastline — vendar pa so mu v drugem obziru veliko oddaljeneje. Saj namreč niti ena žival ne nosi tako kakor človek po koncu svoje glave; pač pa drevo svojim vrhom kar na-

ravnost hrepeni gori v višavo med tem, ko se vkoreninjuje doli v nižavo. Tudi še tega uči človeka ta njegova pokončnost, da mu je pač telo domače na zemlji, a duša pa naj hrepeni naravnost gori do Boga. Zato so krščanske šole v starem veku imenovalle človeka „nebeško rastlino.“

Dragi! Oglejmo si natančneje to sveto-pisemsko primero o drevesu in o človeku.

Izkaljeno drevesce je nežna stvar, da se koj vgonobi. Zato se mu mora preskrbeti varujoča ga ograja. Šibkemu in odraščajočemu mu je vedno treba vrtnarjeve pomoči, da ga ne zamori sorastlinje. Potem mu postane deblo trdno in tudi njegov sad je že vporaben. A s časom pa se mu jamejo osuševati veje; stržen mu zamira, deblo se vdolbi in prvi vihar ga vtegne položiti na tla. — Isto tako je od nekedaj tudi v človeškem življenju: z nežno otročnostjo, s svežo mladostjo, ki jej je oskrbi treba kakor v drevesnici rastlinstvu, z dobo zrelih let in pa s starostjo v njeni brézsadni krhkobi. — A koliko je še tudi drugih osodnih slučajev drevesu, preden se postara. Pogostokrat črvijad notranjost razje in je vgonobi; močni viharji prihrume in je poderejo s koreninami vred; blisk z višave je razcepi in vrže na tla. Ko pa pade, velja mu sloveči rek sv. pisma, ki se glasi: „Če drevo pade proti jugu ali proti severu; kamor koli že pade, tam obleži.“ (Prid. 11, 3.)

Zato s tako vesplošno vresničuje današnjega sv. evangelija rek: „Vsako drevo, katero ne donša dobrega sadu, bo pose-

kano in vrženo v ogenj.“ Vsakatero drevo, t. j. vsakega človeka čaka enaka osoda: mladeniča ali starca, mladenko ali starico, delalca ali kneza, ratarja ali vojaka, ničvedneža ali učenjaka. — Drvarjeva sekira v gozdu pač lahko prizanese bujnemu drevesu-orjaku; a človeku ne pomore niti junaštvo postave, niti častitost njegovega poklica, niti bistrost njegova razuma. Nobene izjeme ni človeku za vsesplošnost evangeljskega pravila: „Vsako drevo, katero ne donša dobrega sadu, bo posekano in vrženo v ogenj.“

Dragi! Dobro nam je znano, da je pač veliko smrtnikov, ki so že v življenju storili mnogo dobrega in od kojih je še toliko in toliko pričakovati. Morda bo za take izjema? Nobene izjeme — tudi ne za te! Saj se sveta beseda ne glasi: „Drevo, katero ni doneslo“ ali „Drevo, katero ne donese“ — pač pa: „Drevo, katero ne donša dobrega sadu, bo posekano in vrženo v ogenj.“ — Če je pa storil kedo v prejšnjih dneh tudi veliko slabega; a se je vmodril sedaj in je postal dober — potem se mu veliko odpusti, ker je ljubil veliko in poplača se mu „dobri sad,“ ki ga „donaša“ sedaj. — Tudi ne velja, če bi kedo odlašal dobro dejanje na pozneja svoja betežna leta: ko ga ne bo vabil več svet — takrat bi se še le rad sprijaznil z Bogom. Ne tako, le sedanjost odločuje. Saj je tudi Antioh Epifan veliko, zelo veliko obljubljal, ko je smrtno obolel: obetal je, da Jude oprostí ter je enake stori Atenijanom; da tempelj v Jeruzalemu okraši ter mu preskrbi velikih dohodkov; da se sam pojudi ter prehodi vse kraje na zemlji in oznanuje božjo vsemoč. (II. Mak. 9.). Toda vse te sijajne obljube so bile le prazna prihodnost. Morilec in bogotajec Antioh je umrl v tuji deželi v neizrečenskih bolečinah. Ker „vsako drevo, katero ne donša dobrega sadu, bo posekano in vrženo v ogenj.“

* * *

Dragi! Ti božja nežna ali krepka ali že prhnela rastlina — vsak vas hitro na delo za Boga; za bližnjega; za-se. — Koj brez obotavljanja.

Potem ti ni pisana današnjeevangeljska grozilna beseda: „Vsako drevo, katero ne donša dobrega sadu, bo posekano in vrženo v ogenj.“ Amen.

Kakošne kletve so pri nas v navadi? Ali so greh? Smrtni greh? kako jih odpraviti?

(Pastoralno vprašanje za ljubljansko škofijo 1905.)

Majhna in nezatna je iskra in vender lahko vpepeli trge in vasi, ako vzplapola v mogočen plamen: majhna in nezatna je kapljica in vender lahko prevrta trde skale in peči: majhen in nezaten je zagorski potok, vender lahko preplavi trge in vasi, ako vzraste v mogočen hudournik: majhen in nezaten ud je človeški jezik in vender lahko napravi več škode nego voda in ogenj, škode na časti, dobrem imenu in drugem imetju. „Jezik je sicer majhen ud in vender napravi velike reči.“ (Jak. 3, 5.)

Z jezikom se pregreši človek, kadar laže, obrekuje, podpihuje, opravlja in zasramuje svojega bližnjega: pregreši, kadar izgovarja lahkomišeljno in nespoštljivo božje ime ali imena svetnikov ali jih zlorablja v kletev.

Kleti se torej pravi, kakor nas uči katolikizem, sebi ali drugim ljudem želiti kaj hudega, kar se godi večkrat po zlorabi svetih ali hudobnih imen.

Po tem uvodu pridemo do vprašanja: Kakošne kletve so pri nas v navadi? Ali so greh? Smrtni greh? Kako jih odpraviti?

1.

Kakšne kletve so pri nas v navadi? —

Splošno lahko rečemo, da so kletve, ki so vzrasle mej slovenskim narodom, še precej nedolžne. Veliko grše so kletve v nemškem, hrvaškem in laškem jeziku, ki so se tekom stoletij preselile na naša tla, in ki kaj bujno poganjajo na obmejnih pokrajinah. O mažarskih kletvah ne govorim. Te groze gori v nebo.

Preklinja se med našim narodom vender le splošno in to na razne načine.

Preklinja že otrok v življenja rosní pomladi, predno zna pravilno delati sveti križ,

preklinja pastir na paši, ko išče svojo izgubljeno ovco, preklinja kmet, ko stopa v potu svojega obraza za težkim plugom, preklinja hlapec, ko komaj zagleda luč belega dne, preklinja rokodelc svoje delo, ki mu ne gre nič kaj izpod rok, preklinja voznik svojo žival, ko omaguje pod strmim klancem, preklinjajo stariši otroke in otroci stariše: prav stanovitno preklinjajo razni pivski brateci, sedeči pri kozarec žgane kapljice. A ne preklinjajo le priprosti neotesani ljudje, temveč tudi izobraženi gospodje po raznih pisarnah in vradih, preklinjajo razni napredni časopisi v prav hribovskem duhu.

Nam, se ve, izobražen človek ni izobražen, če preklinja.

I. kaki izrazi so pri tem v navadi?

Splošno lahko rečemo, da so si precej podobni. Od najbolj priproste kletvice in lahkomiselnega nepotrebnega vzdihljaja: »Jezus, Marija, sv. Jožef, sv. križ božji!« se gre po lestvici dalje: »Naj bi te strela: naj se vderem v zemljo!« dokler se ne pride polagoma do vrhunca — prizanesite brateci — do tristo prekletih hudičev!«

Naše domače kletvice še niso tako robate in kosmate v primeri z raznimi tujkami, katere tu naštevati bi ne bilo vmesno. Pohajšljivo bi bilo.

Zanimivo je opazovati, kako se je marsikateri Slovenec prehodiščil nekoliko sveta naučil kleti v raznih jezikih, dasi se posameznih jezikov ni priučil. Nasprotno pa je zanimivo opazovati marsikaterega tujca n. pr. mladega gospoda s svetlo sabljico, ki je bil prisiljen naučiti se par slovenskih besedi. Kako umeva naše vojaške novince obsipati prav s slovenskimi kletvicami, a slovenskega ne umeva.

Kletve, vzrasle na slovenskih tleh, so torej še precej nedolžne: robate in kosmate pa so tujke.

2.

Ali so kletve greh? — — —

Ko so se vračali Izraelci po mnogih bridkih izkušnjah v svojo domovino, dal jim je Bog na gori sinajski deset važnih zapovedi, izmed katerih se glasi druga: »Ne imenuj po nemarnem božjega imena.« Kletev je

torej greh zoper drugo božjo zapoved, ker se vpletejo med hudobne želje sveta imena ter se s tem zlorabljuje in onečaščujejo. Kletev pa je tudi greh zoper ljubezen do bližnjega, ker se mu želi slabo in se celo zahteva, da bi sodeloval Bog pri tem, kar narekuje v srečo jeza in sovraštvo. Kletev je skrajno nespametna, ker ne prinaša nobenega vžitka in dobička, temveč le škodo bodisi v duhovnem bodisi v telesnem oziru: kletev pa je tudi ostudna in vmazana pregreha nasprotna človeški časti in dostojanstvu.

Kletev je torej greh, katerega se veseli hudobni duh. V stari ascetični knjigi je brati smešno a poučno dogodbo, da so videli nekoč pri oknu neke hiše hudobnega duha držati v levici note: z desnico pa dajati takte. Ljudem se je to čudno zdelo in so popraševali, dokler niso izvedeli, da bivajo v hiši oče, mati in sin s svojo mlado ženo, med katerimi ni bilo miru ne po noči ne po dnevu. Zato so klicali pogosto hudobnega duha na pomoč, ki je prihajal pod okno z največjim veseljem ter taktiral pri tem kvartetu.

Kletev je torej greh.

3.

Ali je kletev smrtni greh? — — —

Katekizem odgovarja: Kedor prelomi božjo zapoved v kaki važni stvari, greh jasno spozna in vanj popolnoma privoli — stori smrtni greh.

Kedor torej spozna, da je ta ali ona kletvina pregrešna ter vanjo privoli, stori greh, vendar pa je težko najti razloček med smrtnim in odpustljivim grehom. Marsikedo se opravičuje s svojim značajem, vročo kryjo... Jasno je, da tisti, ki bi se včasih malo spozabil ter zaklel takole v kakem začudenju, v šoli, brez potrebe, in vsled neke gole navade, redoma ne bi smrtno grešil; nasprotno pa bi storil smrtni greh gotovo tisti, ki bi nesramno preklinjal z željo po maščevanju, morda celo vpričo nadebudne mladine ter ji dajal pohujšanje. O takem pač veljajo besede sv. Pavla: »Nikar se ne motite... preklinjevalci... ne bodo posedli božjega kraljestva.« (I. Kor. 6. 9.)

O le pogledjmo človeka v tej strasti, kako malenkosten in nizkoten se nam zdi!

Kakor divjajo valovi na viharnem morju in zibljejo čolnič semtertja, tako divja ta strast v človeški duši in človek se izpreminja liki kameleon in njegove oči žare in bleste v neki čudni svetlobi, zobje mu škripljejo in telo se mu trese in vsa okolica beži proč. Boji se te prikazni, ker krog nje rosi prokletstvo, boji se preklinjevalca, ker je zmožen za vsako hudodelstvo, vse beži proč od njega, ker je podoben živali . . .

O preklinjevalcu veljajo v resnici besede pesnikove:

Nevarno tigra je zbuditi,
nevarni leva so zobje;
a strah in groza pa največji —
to podivjani so ljudje.

4.

Kako kletve odpraviti? — — —

Zgodovina nam priča da so veljale nekdanje stroge postave za preklinjevalce z očitnim namenom moralično vplivati zoper nje.

V Mozesovi dobi so smeli tisti, ki so koga slišali, da je preklinjal, zgrabiti ga, peljati iz mesta in ga s kamenjem posuti. V dobi francoskega kralja Ludovika IX, so smeli po postavi preklinjevalcu z razbeljenim železom jezik prebosti; v dobi Ludovika XIV, so bile muke naravnost grozovite, katerim se je moral preklinjevalec podvreči. In kake so bile cerkvene kazni? Bos in gologlav je moral preklinjevalec stati sedem nedelj ob cerkvenih durih in se postiti sedem petkov ob kruhu in vodi. Kedor pa bi se temu ne bil hotel podvreči, prepovedala mu je cerkev cerkveni pokop.

Te kazni so vplivale gotovo moralično. Dandanes so se seve izpremenili časi.

Duhovnik deluje lahko v tem oziru v šoli, v izpovednici in na leci.

V šoli lahko deluje v tem smislu, ako svari otroke pred kletvijo, kazoč na ljubelega Boga, ki nas vidi in sliši po noči in po dnevi; naš angelj varuh pa zapisuje kletvice v veliko knjigo, katero bo sodnji dan prebral pred vsim svetom. Primerno je otroke opomniti na ljubeznivega Jezusa, kako je bil krotak in potrpežljiv in dasi ga je hlapec vdaril po nedolžnem za uho, ni odgovoril nobene žaljive besede in nikedar ni kletl.

Proti kletvini deluje duhovnik v izpovednici. Navadno se vsakdo zlasti moški spol obtožuje kletvine.

»Čemu pa vender tako preklinjaš?« —

»Zato, ker me jeze.« —

»Zjutraj brž, ko vstaneš, napravi trden sklep, da boš čez dan pazil prav skrbno na svoj jezik in da zadušiš v sebi jezo, še preden se vname ogenj kletve!«

»Bom, bom!« —

Tako gre od izpovedi do izpovedi. Lahko je vpogniti malo drevesce, ako pa je vzrastlo v mogočno drevo, brezvspešen je trud vrtnarjev. »Consuetudo altera natura! — Navada železna srajca.«

Proti kletvini deluje duhovnik na leci. Toda dosti o tem govoriti ne kaže, ker tem potem postane lahko duhovnik sam smešna oseba.

Pošten gospodar je imel za hlapca velikega primejdušoveca, ki mu je bilo ime Ivan. Svaril ga je pogosto pred kletvino; pa vse zastonj. Nekega večera je prešteval gospodar svoje zlate, ki so Ivanu bili prav všeč.

»Veš kaj, Ivan, najlepšega dobiš, če osem dni ne zakolneš!« pravi mu gospodar in ga pogleda tako malec po strani.

»Že velja!« je odgovoril hlapec z resnobnim obrazom. Družina se je med tednom prizadevala na vso moč spraviti ga v nejevoljo, da bi se spozabil in stavo izgubil.

Ostal je mož beseda.

Za osem dni ga je poklical gospodar k sebi, dal mu zlat in pristavil: »Radi ubozega zlata si se zdržal kletve; čemu da bi pa tega ne storil še osem dni radi neumrjoče duše, ki je več vredna, nego zlato in srebro.«

In hlapec ni več preklinjal.

Ogledali smo si to pastoralno vprašanje in odgovorili na vse štiri točke.

Kletve, ki so vzrastle na slovenskih tleh, so še precej nedolžne, kosmate in robate pa so razne tujke. Kletve so greh zoper drugo božjo zapoved, ker se vpletajo med nje sveta imena; greh zoper ljubezen do bližnjega, ker se mu želi hudo. Kletve v šoli, brez potrebe in v lahkomišelnosti izgovorjene redoma niso smrtni greh, smrtni greh so pa takrat, ako jih narakuje v srečo strast in želja po maščevanju. Kletve je mogoče omejiti; a za to

treba velikega prevdarka; velike treznosti — sploh tiste modrosti življenja, ki nas je v vsem v stanu držati po koncu.

N a k l o , 21. junija 1905.

Fr. Pavšic.

Zgodovinske črtice iz Bele Krajine v turški sili.

(Dalje.)

Vkljub vsem tem napravam in varnostnim odredbam je Turek tudi dalje pohajal sem v Belo Krajino. Že na jesen l. 1542. so prihrumeli dvakrat v večjih oddelkih do Kolpe, vendar niso mogli ničesar opraviti. V začetku jeseni l. 1543., pa so že plenili po Kranjskem. Posebno mnogo je trpela okolica od Metlike pa do Vinice. Deželni glavlar kranjski Viljem Schnizenpamer opisuje vso borbo z njimi natanko v poročilu deželnim stanovom štajarskim. Deželni glavlar je izvedel po vohunih že dva mesece prej, kaj Turki nameravajo, zato se je tudi dobro pripravil za obrambo. K nesreči je bila straža na Vinici zaspala in skoraj bi bili Turki osvojili trdnjavo, da ni Schnizenpamer sam slišal krik in vpitje preplašenih Viničanov ter prihitel na pomoč. Turki jo vdarijo hitro čez Kolpo z znatnim plenom, pri vsem tem pa je bilo vendar vjetih do 50 in mnogo pobitih. Schnizenpamer bi bil Turke rad preganjal, ali njegove čete so bile razpostavljene v Črnomlju, v Novem in Starem Gradcu in Ozlju. Vkljub tej razdalji razpostavljenih posadek jih je prišlo nekaj še o pravem času na pomoč. V svojem poročilu, ki je pisano 28. avgusta v Poljanah, trdi deželni glavlar, da je bilo Turkov pri Vinici najmanj 1700 in sicer 800 konjиков in 900 pešcev. Ta tolpa je odnesla pete s Kranjskega, a kranjska vojska in z njo združeno hrvatsko plemstvo jo je vgonobilo na dan sv. Jerneja pri Otočcu in ji ugrabilo ves nje plen.*

L. 1546. so prekoračili Turki zopet Belo Krajino in se spustili dalje v Kočevsko, v Ribnico in naprej. Nazaj grede so jih zajeli slovenski bramboveci pri Vinici in jih pošteno naklestili. Za to prasko so se znosili l. 1547.

To leto so hudo razsajali na Belokranjskem, zlasti v semiški okolici in odgnali veliko vjetih v Turčijo. Daleč čez Gorjance si pa vendar niso upali, posebno dišalo jim ni orožje kranjske brambe.

L. 1559. zadnje dni meseca januarija je priderl Malkoč-beg iz Bosne v obližje Metlike. Njegova truma je brojila do 6000 konjиков. O pravem času so izvedeli, da jih ondi čaka oborožena množica Slovencev. Vdrli so jo naglo ob Kolpi navzgor, prebrodili reko pri Poljanah in vdarili skozi šume in gozde na Kočevsko in od tu dalje. Ta ropni naval se jim pa ni dobro obnesel, z mnogimi izgubami so odšli. Sploh so prav v tem času spoznali prej neukročeni Turki, da jim ni več tako lahko prodreti v našo krajino in deželo, kakor bi se jim izljubilo. Žumberška granica je bila ta čas pod modrim vodstvom hrabrega Lenkoviča. Poveljnik hrvaške granice je bil Herbert III. Turjačan, nazivan po zmagonosnih navalih v Turško — turški strah. Z vso silo je branil zemljo med Kolpo in Uno; ni čuda, da so tudi Turki napeli vse sile in tu skozi po kratki in složni poti prodirali v slovenski jug. Večkrat so se spopadli; Turki so odšli s krvavimi glavami, vendar so zopet in zopet navalili z vso silo. Najhujši napadi so bili l. 1575. Z nepopisno silo in žilavostjo so poropali in uničili vse predele med Mrežnico, Dobro in Kolpo, vdarili na Dobovec pri današnjem Karlovcu, katerega pa takrat še ni bilo. Vsaj v večini jim je bila s tem odprta pot v Belo Krajino, kateri so prišli z vso celokupno turško močjo prav bliizu. Notranje-avstrijski stanovi so zaznali dobro ves nevarni položaj. Meseca avgusta (1575) so se vršila v Bruku posvetovanja kranjskih, koroških in štajarskih deželnih stanov v zboru, katerega je bil sklicel nadvojvoda Karol. Vdeležil se ga je bil tudi Herbert. Tu se je zaznalo o bližajoči se turški vihuri. V največi naglici se je podal na svoje mesto. V Podbrežju na Korani, južno od Karlovca ga je čakala njegova armada. Hitro je dal od tu povelja, povabil

* Let. Sl. Mat. 1893. st. 65.

* Argo 1897, st. 30.

na oddaljene vojaške brambene poddelke, naj se najkrajše v štirih dneh zberó v Budaškem. Tje je dospel on sam, s sinom Vuk Engelbertom 21. septembra 1575, da z združenimi močmi obrani slovensko mejo turškega navala. Malo je bilo njegovo kardelo nasproti 12.000 Turkom, katere je vodil Ferat-beg, paša bosenski. Videč da ne more zmagati, sklene rajše umreti, nego se podati. Svoje rudeče banderice s podobó Izveličarjevo visoko vih-teč se zaleti med sovražnike. Na desni in levi cepajo neverniki, za njim dero oduševljeni sodrugí. Toda preveč je sovraga: kmalu omahne banderice, pade Turjačan sam in vsi njegovi tovariši. Le pet častnikov, trije trobei in dvajset vojakov, katere so posamez peljali sultanu v Carigrad kazati, je živih prišlo Turkom v pest. Le malo malo se je otelo turških rok in prineslo glas o nesrečnem spopadu domov. Vsa Ljubljana je točila solze, ko so pripeljali Herbartovo truplo brez glave v cerkev sv. Elizabete pred špitalski most. Glavo so mu bili odsekali Turki in potegnili kožo raz njo. Bosenski paša je poslal nagačeno glavo sultanu v Carigrad, kakor znamenje zmage. Seveda je pri tem zamolčal, da ga je stala glava strahu turškega stotine njegovih. Za drag denar je kupila pozneje turjaška rodbina kožo glave od Turkov in jo shranila z ono Višnjegorskega v spominj potomcem na svojem gradu Turjaku in se kaže obiskovalcu gradu še danes v omariči iz deščie cipresinega lesa. Njega veličastvo cesar Fran Josip I. je slavnemu branitelju domovine Herbartu Turjaškemu ukazal postaviti lep marmornat spomenik v e. k. arzenalu na Dunaju. Tako je končal usodni dan razumrši vojvoda in najslavnejši junak svojih časov. Ta izguba je občutljivo zadela Slovence. Nepopisen strah se je polotil slovenske meje, nje zaščitnik in branitelj je ostal mrtev na bojišču. Bati se je bilo tudi za Uskoke, da ne bi vznemirjeni vsled velikih izgub pri Budaškem pobegnili na Turško. To vznemirjenje ni bilo

brez vzroka. Koj po tej nesrečni bitki so udrli Turki na Dolensko, v Belo Krajino, prilomastili pred Metliko, polastili se mesta, pomorili ali v sužnost odgnali, kar jim je prišlo živega pred oči. Mesto so zapalili, da ni ostalo drugega nego pepel in razvaline. Malone eno celo leto so kmetje ob Kolpi mož pri možu stražili noč in dan, da ne bi zopet nepričakovano vdrli Turki na Kranjsko. Vender vse žrtve niso zadostovale, da bi varovale kranjsko južno mejo pred krvolokom.

Tri leta pozneje so Turki zopet stali pred Metliko, oblegali jo od 28. marca do 1. aprilja. Poslali so v mesto poslance s pozivom, naj se vdajo. Z odločnim odrekom so odšli, streljali so v mesto, da se je čulo 4 milje daleč na okrog. Pet dni in pet noči se je vršila oblega, vrli Metličani so se izbornó branili in pomorili do 2000 Turkov. Naposled se jim je mesto vender vdalo. Strašno so gospodarili Turki po mestu. Iz mestne hiše so izvlekli župana s svetovalci. Prvega so postavili na »pranger« — sramotilni kamen, kamor je župan veleval prej privezati ljudi, ki so prišli s postavami kakorkoli na vs križ. Tu so stali drugim v svarilen izgled in strašilo, s tablico okoli vratu, na kateri je bil zapisan njegov pregrešek. Ta dan pa, kakor da bi se zasukal sodni običaj, je stal na njem mestni župan, privezan, ves prestrašen. Kmalu, še predno se je strahu zavedel, kje je, so ga prestrelili s sulicami, svetovalcem so posekali glave in nje in župana odnesli v mestno dvorano, češ naj sedaj v tem stanju zborujejo in delajo sklepe proti metliškem strahu, Turku. Iztirali so na trg tudi meščane, med tem, ko so plenili po njih hišah, skrunili njih žene in hčere, segnali jih slednjič v cerkev blizu 600 po številu in cerkev potem zažgali. Okoli 900 mladeničev in mož so odpeljali v sužnost. Žalosten prizor vzetja Metlike nosi na naslovni strani »Newe Zeytung von den Türken in Mötting« v lesorezu, pač dragocen slovstveni ostanek iz protestantovske slovstvene dobe.* — Prepozno

* Mitth. d. h. V. f. K. 1861, st. 86. Letopis Slov. M. 1880.

v bran Metlike so se zbrali kranjski brambovci. Še-le 12. aprilja so jih prepodili izpred razdejane Metlike in opustošene Bele Krajine, v katero se niso več spustili v toliki množini.

Brambna črta ob Uni je bila za kristijane izgubljena. Stala je edina trdnjava Bihač še, vse okoli je bilo v turških rokah in vse je le čakalo, kedaj da pade tudi ona. Slovenska meja je stala Turkom odprta, vsak čas so zamogli vdariti čez Kolpo. Mesto, kjer se Korana izliva v Kolpo, je bil kraj, čez katerega so Turki največkrat drli in vhajali čez Belo Krajino v Kranjsko. Nadvojvoda Karol je, z odstopom grofov Zrinijev tega kraja, zgradil čvrsto trdnjavo. Začeli so jo graditi 13. julija 1578 na dan sv. Marjete. V temelj so položili 900 turških glav, češ, da bode trdnjava vsled tega nepremagljiva. Zbirališče za obrambo mej sklicanih vojakov je bilo prestavljeno v Karlovec. Karlovska posadka je bila vedno pripravljena na boj in kakor hitro se je prikazala tostran Une kaka turška četa, bilo je koj vse pripravljeno, da jo potisnejo nazaj v Bosno. Karlovec samese niti lotili niso, znali so kako čvrsta je njegova posadka in preskrbljena z vsem potrebnim. Skrbno so se ga znali tudi ogniti.

L. 1584.* jih je Bela Krajina zopet videla. Bosenski Turki so vdiral na Hrvaško, opletili Pribanec pri Kolpi, pregazili jo pod Vinico in oropali vso okolico do Hrasta. Ropali so le konjiki, pešci pa so ostali pri Bosiljevem. Naši so napadli pešce tako iznenada, da jim razkopljeni konjiki niso več mogli priti na pomoč. Turški pešci, meneč, da so dosti jaki, so se spustili z njimi v boj, a hudo so naleteli. Bili so premagani in pobiti in tudi konjiki so morali pobegniti.

—r.

(Konec pride.)

Iz sveta.

Vspreh škofovskega zborovanja v Rimu radi glagolice se ni še javno razglasil. Škofje, kolikor jih ima sree za Slovanstvo, so na omenjeni konferenci nevstrašeno bra-

nili našo staro pravdo. Njihov napor je bil gotovo naperjen na to, da se vsemu jugoslovanskemu narodu vrne staroslovenska služba božja. Do končnega odloka stvar še ni dozorela, nego so je odkazali neki kongregaciji, da se bavi z njo. Ako se bomo Jugoslovani skupno s svojimi škofi vred vztrajno potezali za svojo starodavno pravico, gotovo si je priborimo prej ali slej.

B. P.

Pij. X. je izdal novo encikliko namenjeno v prvi vrsti italijanskim katoličanom. V tem pismu izraža željo, da bi se katoličani vdeleževali javne delavnosti, socialne in politiške. Posebno so dolžni katoliški lajki delovati za razširjenje in vtrjevanje krščanske omike v domovini in izpodbijati z vsemi dovoljenimi sredstvi tako zvano protikrščansko civilizacijo. Papež priporoča v ta namen društva po vzorec ljudstvenega društva nemških katoličanov. Vrh tega vzpodbuja katoličane, da naj posežejo na politiško polje in naj si zagotovijo primerno zastopstvo v zakonodajnih zborih. S tem je tako zvan *non expedit* odpravljen, dasi enciklika tega izrečno ne pravi. V verskih in нравstvenih rečeh zahteva papež, da naj katoličani popolnoma poslušajo škofo, v drugih bolj posvetnih stvareh naj imajo popolno svobodo. Duhovščini priporoča sv. oče, da naj stoji nad strankami in da naj se varuje vsega, kar bi vtegnilo škoditi njihovemu vgladu ali vgladu njihovega stanu. Le tedaj naj poseza v javno in društveno delovanje, kadar se je po zrelem prevdanku v soglasju s svojim škofom prepričala, da more ljudstvu in veri koristiti.

B. P.

Deseti mednarodni protialkoholski shod bo letos v Buda-Pešti od 11. do 16. kimalca. Vdeleže se ga tudi katoliška društva. Menda temu shodu ne bo nasprotovala ogrska vlada kakor proti društvom treznosti, katere na Slovaškem razpušča na željo židovskih krčmarjev, ki jim taka društva delajo skazo.

B. P.

Novodobno poganstvo. Amerikanski list piše o poganstvu v civiliziranih državah to-le: »Novodobno poganstvo se vedno bolj širi po omikanih deželah. Vse, kar ima kak

* Let. Sl. M. 1892, 110.

vpliv na javno življenje, deluje na to, da bi se sramotilo kršćanstvo. Znanstvo, umetnost, slovstvo, zlasti časopisi, govori, predavanja, razni zavodi, visoke šole, skratka vse vpije z Voltairom: *Zatrite jo!* — namreč cerkev! Učenjaki se bahajo z Edvard Hartmanom: *»Mi nismo, nočemo biti in ne bomo več kristijani.«*

Stremljenja vničiti cerkev so našla pot tudi mej priprosto ljudstvo. Omenjam le socialnih demokratov. Kako daleč je nekod že prišlo, naj nam pričajo sledeče številke: Leta 1401. je bilo v 15. občinah mesta Berolina izmej 16.217 mrličev brez duhovnika pokopanih 6212. V istem mestu je bilo 1897. leta 36 odstotkov zakonskih in 53 odstotkov nezakonskih otrok brez krsta. Sedaj je še slabše. V Hamburgu je bilo že 1876. l. 6090 otrok brez krsta. In v *»Združenih državah«* je 40 milijonov ljudi brez vsake vere, izmej teh je 20 milijonov nekršćenih. A, Slovenci doma in v Ameriki, mi pa hočemo biti kristijanje; hočemo — ko bi tudi drugi tega ne hoteli.

F. G.

Zrnje.

Zdravnik in duhovnik. Zdravnik je nagovoril iz nagajivosti duhovnika. *Velečastni! Vi se trudite, da bi rešili duše: ste li katero že videli — slišali — okusili, otipali, ovohali? »Ne«, mu je mirno odgovoril duhovnik. Torej glejte jasnega dokaza, da ni duše.« »Veleučeni! ste li vi bolečino že videli, slišali, okusili, otipali ali ovohali?« »Ne«, mu je odgovoril zdravnik. »Torej glejte jasnega dokaza, da ni bolečine.« — Sta bila li ta dva odslej zgovorjena za vselej? —d. —r.*

Ljubljanska škofijska kronika.

Knezškofijskima duhovnima svetnikoma sta bila imenovana v čč. gg.:

Ivan Kljun, župnik v Spodnjem Tuhinju in Anton Kukulj, župnik v Šent Juriju pri Kranju.

Kanonično vmeščeni so bili vč. in čč. gg.: Frančišek Vrhovšek na župnijo Dolenjo vas dne 1. maja 1905; Josip Pristov na župnijo Horjul dne 1. maja 1905; Josip Koblar na župnijo Savo dne 1. maja 1905; Peter Koprivec na župnijo Svibno dne 1. maja 1905; Janez Hromec na župnijo Hotič dne 1. maja 1905; Josip Cegnar na župnijo Stranje dne 1. maja 1905; Jakob Ramoveš na župnijo Lašiče dne 1. maja 1905; Matija Kadunec na župnijo Preloko dne 2. maja 1905.

Župnija Kresnice je podeljena v. č. gosp. Ivanu Dolinarju, ondotnemu župnemu vpravitelju in bivšemu žup. na Jančem.

V. č. gosp. Ivan Dobnikar, začasno vpokojeni smleški župnik je bil na svojo lastno željo nameščen kakor župni vpravitelj na Jančem.

Premeščena sta bila čč. gg. Pavel Perko z Rake v Kranjsko goro; Bertold Bartel iz Radeč pri Zidanem mostu k Stari cerkvi (Mitterdorf) pri Kočevju.

Stalni pokoj je dovoljen velečastnemu gospodu konz. svet. Karolu Heiderichu, kuratu v deželni bolnici v Ljubljani.

V začasni pokoj sta stopila čč. gg.: Ivan Volk, župni vpravitelj v Šent Lenartu; Ivan Sever, ekspozit na Razdrtem.

Umrli so vč. in čč. gg.: Alojzij Jeršec, vpokojeni kresniški župnik, dne 4. aprilja 1905 v Šent Vidu pri Zatičini; Frančišek Jeršič, vpokojeni šenturškogorski župnik, v Izlakah dne 4. maja 1905; Matija Absec, vpokojeni hotiški župni vpravitelj, v Litiji dne 11. maja 1905; Frančišek Fik, začasno vpokojeni uršulinski spiritual v Škofji Loki, v »Leonišču« v Ljubljani dne 13. junija 1905.

Priporočajo se v molitev čč. gg. duhovnim sobratom. Ljublj. Šk. List. št. IV. 1905.

„Danica“ izhaja vsak petek na celi polji in velja po pošti za vse leto 6 kron, za pol leta 3 krone, za četrt leta 1 krono 50 vin. Zunaj Avstrije velja za vse leto 7 kron; za Ameriko 9 kron. Ako bi bil petek praznik, izide „Danica“ dan poprej. V Ljubljani se dobivajo posamezne številke po 10 vinarjev v Lovro Blaznik-ovi trgovini na Starem trgu in v Ivan Pichlerjeve tabakarni na Kongresnem trgu.